

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувачка ступеня доктора філософії **Шара Олександра Олександрівна**, 1996 року народження, громадянка України, освіта вища – у 2022 році закінчила магістратуру Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського.

Виконала акредитовану освітньо-наукову програму підготовки доктора філософії «Музичне мистецтво» у Харківському національному університеті мистецтв імені І.П. Котляревського.

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського Міністерства культури України № 72 від 26 березня 2026 року, у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради:

Шаповалової Людмили Володимирівни, доктора мистецтвознавства, професора, завідувача кафедри інтерпретології та аналізу музики Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського;

Рецензентів:

Борисенко Марії Юріївни, кандидата мистецтвознавства, доцента, доцента кафедри теорії музики Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського;

Анфілової Світлани Геннадіївни, кандидата мистецтвознавства, доцента, доцента кафедри історії української та зарубіжної музики Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського;

Опонентів:

Осадчої Світлани Вікторівни, доктора мистецтвознавства, професора, завідувача кафедри історії музики та музичної етнографії Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової;

Коханик Ірини Миколаївни, кандидата мистецтвознавства, професора, завідувача кафедри теорії музики Національної музичної академії України імені І. П. Чайковського;

на засіданні 16 травня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 02 Культура і мистецтво **Шарі Олександрі Олександрівні** на підставі публічного захисту дисертації «**Наратив в музиці та його втілення в українській баладі ХХ століття**» за спеціальністю 025 Музичне мистецтво.

Дисертацію виконано в Харківському національному університеті мистецтв імені І.П. Котляревського Міністерства культури України.

Науковий керівник: **Александрова Оксана Олександрівна**, доктор

мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри теорії музики Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису державною мовою, робота містить науково обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень.

Наукова праця є завершеною і самостійною, вона присвячена обґрунтуванню нарративного методу аналізу музичного твору та параметрів оповідності на матеріалі української вокальної та інструментальної балади ХХ століття. Актуальність обраної теми зумовлена відсутністю системних досліджень української інструментальної та вокальної балади як унікального нарративного жанру, що дозволить збагатити методологію аналізу музики з урахуванням розмаїття втілення індивідуально-стильового втілення оповіді в композиторській творчості.

Робота висвітлює значущі для сучасної науки питання, має наукову новизну та практичну цінність, містить низку нових, актуальних та достовірних результатів, що засвідчують важливість проведеного дослідження для сучасного музикознавства та мистецької практики. Вимоги щодо оформлення дисертації виконано.

Здобувачка має 4 наукові публікації за темою дисертації у спеціалізованих фахових виданнях категорії Б, затверджених МОН України (з них 3 – одноосібні, 1 – у співавторстві):

1. Шара, О. О. (2023). Теорія нарративу в музикознавчому дискурсі. *Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти*, (67), 7–22. <https://doi.org/10.34064/khnum1-68.01>

https://intermusic.kh.ua/vypusk68/problemy_68_1_shara.pdf

2. Шара, О. О. (2024). Наративність вокальної балади: на прикладі твору Ю. Мейтуса «Розстріляли трьох» на вірші В. Коротича. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтв. Серія: Музичне мистецтво*, 7(2), 244–256. <https://doi.org/10.31866/2616-7581.7.2.2024.316713>

<http://musical-art.knukim.edu.ua/article/view/316713/307659>

3. Александрова, О. О., & Шара, О. О. (2024). Наратив і музична драматургія: параметри взаємодії. *Музичне мистецтво і культура*, (41), 134–150. <https://doi.org/10.31723/2524-0447-2024-41-10>

<https://music-art-and-culture.com/index.php/music-art-and-culture-journal/article/view/1013>

4. Шара, О. О. (2025). Лірико-епічні елементи жанру балади: взаємодія поетичних та прозаїчних принципів. *Культура України*, (91), 135–143. <https://doi.org/10.31516/2410-5325.091.15>

У дискусії взяли участь, поставили питання та висловили зауваження:

Шаповалова Людмила Володимирівна, доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри інтерпретології та аналізу музики Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського, із питаннями, зокрема:

1. У формулюваннях об'єкта та предмета Вашого дослідження акцент зроблено не на художньому явищі, а на мистецтвознавчій категорії. Чи не вважаєте Ви, що за такого підходу перший розділ вичерпує всю концепцію роботи? Також, спираючись на кантіанське розуміння феномену, обґрунтуйте: чи може нарратив як категорія вважатися феноменом культури? Назвіть явища європейської традиції, що виправдовують виокремлення нарративу як специфічного принципу організації (свого роду «четвертого художнього роду»), який не отримав дефініції у класичній поетиці Аристотеля.

2. Чому серед когорти вчених минулого і сьогодення, чий праці склали компендіум методологічної бази теорії, відсутня одна велична постать – Г.В.Ф. Гегель, яку не можна оминати на герменевтичному шляху до теорії нарративу ХХ ст.;

3. Етимологічне питання виникло на ґрунті цитування сучасних наратологів і стосується дихотомії «суб'єкт – суб'єктивність» (зокрема, використання терміна «інтерсуб'єктивність» за П. Куласом на с. 28 Вашої дисертації та поняття «мультисуб'єктність» на с. 77). Розмежуйте, будь ласка, значення префіксів «інтер-» та «мульти-» у контексті Вашого дослідження. Також поясніть, чому в науковому дискурсі поняття «суб'єктність» іноді підміняється поняттям «суб'єктивність»?

На всі питання здобувачка надала повні відповіді, які задовольнили голову ради, зокрема було зазначено, що пріоритетність мистецтвознавчої категорії над художнім явищем зумовлена розробкою методологічного інструментарію, де нарратив постає фундаментальним культурним феноменом та універсальним механізмом, що дозволяє музиці набувати оповідних властивостей поза межами класичних родів літератури. Відповідаючи на друге запитання, відсутність Г.В.Ф. Гегеля у базовій методології здобувачка аргументувала переходом від онтологічного масштабу до прикладного структурно-семіотичного аналізу нотного тексту. У відповідь на третє запитання було проведено термінологічне розмежування між «мультисуб'єктністю» (кількість голосів) та «інтерсуб'єктивністю» (простір взаємодії), а також між суб'єктністю як онтологічним статусом наратора («хто говорить») та суб'єктивністю як категорією фокалізації («як подається»).

Борисенко Марія Юріївна, кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри теорії музики Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського, із запитанням:

Чи існують межі виявів наративності в музиці і яким чином їх визначати?

На питання здобувачка надала повну відповідь, зокрема, вона зазначила, що межі наративності дійсно існують і визначаються як специфічний режим висловлювання, де межа проходить там, де музика стає суто презентативною (сфокусованою на відтворенні емоційного стану «тут і зараз»), тоді як наратив за своєю природою завжди є репрезентативним; а також, що головним маркером цієї межі виступає наявність епічної дистанції та делегованого «голосу» наратора, за відсутності яких музична процесуальність перестає бути «оповіддю про подію», перетворюючись на безпосередню дію в межах традиційної музичної драматургії.

Анфілова Світлана Геннадіївна, кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри історії української та зарубіжної музики Харківського національного університету мистецтв імені І. П. Котляревського, із запитанням:

На с. 26, відповідно до теорії П. Рікера, зазначено, що наратив може поставати «динамічною формою часової організації, де час є внутрішнім принципом побудови подій». Могли б Ви більш детально пояснити цю думку, розмежувавши функції часу та наративу у процесах формотворчості?

На питання здобувачка надала повну відповідь, зокрема, вона зазначила, що розмежування функцій часу та наративу ґрунтується на їхній ролі у процесах формотворення: музичний час забезпечує іманентне процесуальне розгортання, синтаксис та «дихання» форми, тоді як наратив виступає специфічним режимом організації цього часу, що перетворює процесуальність на подієвість. Було наголошено, що наративний механізм підпорядковує часовий континуум логіці оповіді (зав'язка, кульмінація, розв'язка), трансформуючи час звучання у «час історії». Крім того, здобувачка підкреслила унікальну перевагу музичного наративу перед літературним, що полягає у жорсткій фіксації часу сприйняття через темпоритмічні параметри, які дозволяють композитору повністю керувати процесом переживання наративу в часі.

Осадча Світлана Вікторівна, доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри історії музики та музичної етнографії Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової, із питанням:

Яким чином національна українська інтонаційна традиція впливає на формування специфічних моделей музичного наративу в жанрі балади?

На питання здобувачка надала повну відповідь, зокрема, вона зазначила, що вплив національної інтонаційної традиції на формування музичного нарративу в жанрі балади реалізується у трьох ключових напрямках: по-перше, через формування архетипу наратора як «кобзаря-мислителя»; по-друге, через механізми керування епічною дистанцією, де знакові національні інтонації слугують маркерами зміни кута зору; та по-третє, через організацію особливого епічного часу, що в сукупності формує унікальну, національно визначену модель нарративу.

Коханик Ірина Миколаївна, кандидат мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри теорії музики Національної музичної академії України імені І. П. Чайковського, із питанням:

У яких співвідношеннях знаходяться поняття музичного твору, музичного тексту, музичної оповіді?

Здобувачка надала повну відповідь, яка задовольнила опонента, зазначивши, що музичний текст є найбільш фундаментальною категорією, яка постає як багаторівнева знакова система та динамічне поле емоційно-концептуальних змістів. Музичний твір при цьому трактується як форма існування тексту та його просторовий артефакт, що перебуває з текстом у діалектичній взаємодії. Музична оповідь визначається як специфічний комунікативний механізм усередині тексту, що активізується через особливу організацію елементів для трансляції сюжету від імені наратора.

Результати відкритого голосування:

«За» проголосували 5 членів ради,

«Проти» проголосувало 0 членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує **Шарі Олександрі Олександрівні** ступінь доктора філософії з галузі знань 02 Культура і мистецтво за спеціальністю 025 Музичне мистецтво.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої вченої ради

Людмила ШАПОВАЛОВА